

# Benetke 2012: Staro-nova bera

69. Mostra

Internazionale

d'Arte Cinematografica

(29. avgust-8. september 2012)

Simon Popek

Beneški filmski festival je bil zadnja leta vsaj med velikimi igralci najzanesljivejša izbira, če si hotel videti dobre filme. Marco Müller je vedno dostavil primerno mešanico mainstreamovske *amerikane* za rdečo preprogo, drznejšega kina za ljubitelje obrobne filma, predvsem pa politično uravnoteženo selekcijo angažiranih del, s katerimi se nisi nujno strinjal, ki pa so med poročevalci generirala pomembno in živahno razpravo.

Ker so Benetke v Italiji in ker se v Italiji boj ali manj vse odvija po političnem diktatu, je tudi »nezamenljivi« Marco Müller, ki je pred tem zaznamoval rotterdamski in predvsem locarnski festival, moral oditi. Nekateri naivneži so sicer trdili, da menjava ni bila politična, temveč sistemsko-organizacijske narave, češ da je bil pregovorno mencavi direktor v vse hujšem boju za avtorske prvokategorije v ključnih odločitvah pretirano počasen in festivalu posledično škodljiv; tem ljudem lahko zgolj ponovimo, da so Benetke v Italiji, kjer sta organizacijska razpuščenost in prestavljanje odločitev nacionalna teorema. Tako se je na čelo Mostre vrnil Alberto Barbera, ki je po uspešnih programskih letih v Torinu beneški festival tri leta vodil med letoma 1999 in 2001. Barbera je po letih inkvizicije nad dobrim okusom in zdravim razumom, ki jo je v drugi polovici 90. let izvajal tedanji direktor Felice Laudadio (festival je med drugim privedel do točke, ko je bil zgolj še predmet posmeha), postavil standarde programiranja ter tlakoval pozitivne vibracije za Müllerja.

Če sodimo Barberovo bero '12, potem se lahko cinično vprašamo, če niso bila njegova prva tri leta za krmilom Mostre zgolj iluzija dobro programiranega festivala, ker slabše od obdobja Feliceja Laudadia preprosto ni moglo biti. Je Barberov prvi mandat pomenil obrat navzgor zgolj zavoljo očitnega kontrasta, ki bi ga bil zmožen vzpostaviti kdorkoli? Mostra '12 resda ni bila na ravni Laudadiovih grotesk, kaj boljša od interludija z Moritzem De Hadelnom, ki ga je Berlusconijsva desnica leta 2002 zaradi pomanjkanja časa nastavila za eno festivalsko izdajo, pa tudi ne. Tekmovalni program je bil poln kompromisarskih in skalkuliranih filmov, del uveljavljenih, a upehaneh tigrov, ki jih je v tekmo za nagrade treba uvrstiti zato, ker so v preteklosti z veliko boljšimi filmi tekmovali drugod – kajne? Protežiranje iztrošenih »klasičkov« svetovnega art filma je zanesljiva pot v devastacijo in banalizacijo festivala, predvsem pa znamenje programske zadrege in pomanjkanja samozavesti, dveh karakteristik, ki ju v Benetkah zadnje desetletje nismo bili vajeni. Rekli boste: kaj pa če res ni bilo boljših filmov? Müller je leta 2008 priznal, da program tisto leto ni bil kaj prida, češ da boljših premiernih filmov preprosto ni bilo na voljo. In smo mu verjeli. Barberi ne bi mogli verjeti na besedo tudi v primeru, če bi priznal; manjši, manj glamurozni in manj vplivni festivali (predvsem Locarno zgodaj avgusta), ki se odvijajo v terminu med Cannesom in Benetkami, so namreč zavrteli kopico zanimivih novih filmov, ki bi jih v Benetkah – to si skoraj upam trditi – pod Müllerjevimi vodstvom videli. Benetke bi s svojo tradicijo in statusom A-festivala Locarnu zlahka izmaknile najboljše filme, toda Barbera se je raje odločil za komoditeto neproblemskih filmov brez roba, ki so pustošili predvsem po sekciji Horizonti, skozi katero naj bi festival odkrival in uveljavljal manj znane avtorje.



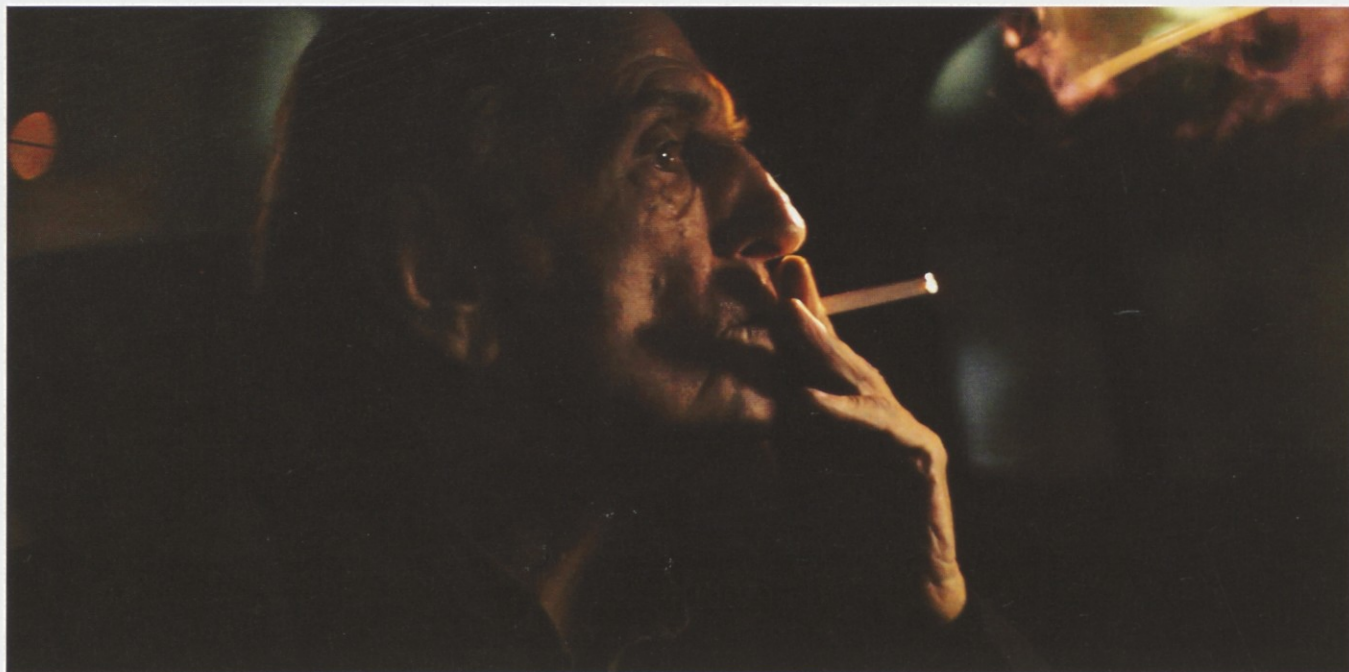
Pieta

Kaj je torej ostalo? Peščica spodobnih del in tako rekoč nobenega velikega filma, po katerem bi si festival zapomnili.

Enega boljših je prispeval Ulrich Seidl, ki bo svojo rajsko trilogijo očitno predstavil na vseh treh A-festivalih: po *Paradižu: Ljubezem* (Paradies: Liebe), predstavljenem letos v Cannesu, je v Benetkah sledil *Paradiž: Vera* (Paradies: Glaube), drugi del triptiha, kjer osrednje vloge igrajo »osamljene ženske na misiji.« V *Veri* v osrednji vlogi najdemo Anno Mario, globoko verno katoličanko z Dunaja, ki svoj dopust posveča širjenju božje besede in iztrebljanju nečistosti. S kipcem device Marije pod pazduho obiskuje naključno izbrana stanovanja, kjer skuša spreobrniti »nečiste duše«. Marija je svojo ljubezen našla v Kristusu, čeprav je bila nekoč poročena z muslimanom Nabilom, ki se zdaj vrne v njeno življenje. Sledita ne le verska konfrontacija, temveč tudi družinski fevd, spopad tradicionalnih vrednot islama in krščanstva. Seidl se giblje na tanki črti med relevantnostjo in eksploatacijo; čeprav ni dvoma, da se je občutljive tematike lotil spoštljivo in s potrebno distanco, so nekateri prizori na meji *campa*; predvsem nekatera Marijina spoznanja, npr. ko med nočnim sprehodom skozi mestni park naleti na kopico postaranih *swingerjev*, ki se predajajo spolnim ekscesom, ali v prizorih privatnih seans, kjer s somišljeniki v improvizirani molitnici častijo Jezusa in obljubljaajo, da bodo »Avstrijo znova naredili katoliško«.

Zlati lev je šel v roke korejskega režiserja Kima Ki-duka, toda brez škandala ni šlo. Žirija, ki jo je vodil Michael Mann, je glavno nagrado želela podeliti težko pričakovanemu filmu *Gospodar* (The Master) Paula Thomasa Andersona, toda ker so mu želeli podeliti tudi leva za najboljšo režijo in moško vlogo (razdelila sta si jo Philip Seymour Hoffman in Joaquin Phoenix), jih je festivalska direkcija opozorila na pravilo, ki veleva, da posamezen film lahko prejme največ dva leva, kar je med žiranti sprožilo ostre zakulisne reakcije in negodovanje. Kako so se odločili o črtanju enega leva za *Gospodarja*, ni prišlo v javnost, vsekakor pa preseneča odločitev, da mu odvzamejo najvišjo nagrado in jo prepustijo Kimu za film *Pieta*.

Kim svoja dela praviloma zasnuje kot alegorijo določenega sodobnega problema ali ideje, nato v najbolj grobi in neobtesani maniri pove zgodbo posameznika in njegovega moralnega prebujenja. Tu je junak 25-letni izterjevalec dolgov, ki delo opravlja učinkovito, z brezčutno natančnostjo. Potem nekega



Harry Dean Stanton: Delna fikcija

dne na njegova vrata potrka ženska, ki trdi, da je mama, ki ga je zapustila takoj po rojstvu. Izterjevalec žensko sprva zavrača, postopoma pa kupi njeno zgodbo, kar pri Kimu pomeni, da se moralna preobrazba lahko prične, češ zdaj ima mamo, čustveno oporo, epicenter ljubezni itd. Konsistentnost pripovedi in slogovna enotnost nikoli nista bila Kimov *forte*, tule se najbolj očitno – in boleče – izključujeta tema in slog, svet malih, smrdljivih stanovanj in delavnic je namreč osvetljen in posnet kot reklama za parfum.

*Gospodar*, najbolj pričakovani film festivala, zgodba o genezi scientologije in njenem guruju Ronu Hubbardu, se je izkazal za povprečno zgodbo o ustvarjanju verskega kulta in izkoriščanju malih, neodločnih, psihološko nestabilnih in zapitih ljudi, tipičnih ostankov kakofonije 2. svetovne vojne. Takšen ostanek pacifiške vojne je Freddie Coyle (Joaquin Phoenix), zapiti agresivnež, ki bolj po naključju kot zares pade v svet Lancastra Dodda (P. S. Hoffman) in njegovega vzhajajočega kroga alternativnih vernikov ... Hoffman v vlogi »gospodarja« je resda prepričljiv, toda ta lik nima ne karizme ne pravega sidrišča, predvsem pa se nikoli ne vzpostavi konkretno razmerje med njim in Freddijem kot potencialnim apostolom. To je precej neinvolverana, dramsko komaj zanimiva alegorija ameriške odvisnosti od bodisi vere bodisi močne voditeljske figure.

Precej zanimivejši je bil nagajenec za scenarij, Francoz Olivier Assayas, čigar postrevolucionarni *Po maju* (Après mai) se bo lepo vrtel v dvojčku z režiserjevo *Mrzlo vodo* (L'Eau froide, 1994). Oba filma se odvijata v začetku 70. let, oba sta delno avtobiografska in oba se ukvarjata z obdobjem po maju '68, reakcijami mladine na prelomne dogodke. A če je bila Assayasova *Mrzla voda* docela apolitična, je novi film izrazito političen, predvsem v prikazovanju najstniške naivnosti in odnosu do revolucije in

levičarskih utopij, zblojene retorike in postopnega podiranja idealov, ki se bo sklenilo z razgradnjo uporniških frakcij, ločevanjem (tako kamaradov kot ljubimcev) ter s postopnim sestopom v konformizem. Assayasova skupina najstnikov iz pariških predmestij sprva oponira policiji, izdaja maoistične časopise, popisuje fasade liceja s parolami in se združuje z italijanskimi somišljeniki. No, tudi oni pričnejo postopoma razmišljati o »običajni« prihodnosti, predvsem umetniško navdahnjena peščica na čelu z osrednjim junakom Gillesom, ki mu ustvarjalno neambiciozna punca (»zgolj« revolucionarna deklina, ki se kasneje oprime feminizma) ne nudi zadostne satisfakcije.

Po daljšem času je spodoben film znova posnel Harmony Korine. *Spomladanske žurerke* (Spring Breakers) je simpatična, ravno dovolj odbita in vulgarna komedija o skupini najstnic, ki se med spomladanskimi počitnicami odpravijo na Florido – žurirat. T.i. *spring break* za ameriško mularijo predstavlja tradicionalno orgijo pijančevanja, drogiranja in seksanja, nebrzdan izliv odvečne energije, ki v Korinovi interpretaciji dobi še kvaziuporniške elemente, v kolikor znotraj ameriške fasciniranosti s potro-



Speča lepotica

šništvom in pehanjem za slavo ter denarjem sploh lahko govorimo o kakršnikoli obliki upora. Štiri najstnice med žuriranjem spoznajo lokalnega raperja, dilerja in gangsterja (neprepoznavni James Franco), prostovoljno sprejemajo *gangsta* ekscese, hedonistične užitke pa privedejo do ekstrema, ob tem, da staršem domov sporočajo, da je z njimi vse v redu ter da so spoznale raj na Zemlji. To je zelo kičasta in karikirana vizija novodobne najstniške ekscesne »kulture«, kjer ni ne zavor ne meja.

Italijanski maestro Marco Bellocchio v primerjavi s Korinom seveda izpade kot togi srednjeveški akademik, toda s *Spečo lepoticco* (Bella addormentata) je znova v polni formi, zajedljivo kritičen, sarkastičen, duhovit, pa tudi univerzalno human, konkretno do vprašanja evtanazije, ki je v Italiji eskaliralo februarja 2009, ko so starši po sedemnajstih letih kome želeli izklopiti vegetativno Eluano Englaro. Zadeva je bila medijsko tako odmevna in histerična, da se je vmešal italijanski parlament, ki je želel po hitrem postopku izglasovati nov zakon. Bellocchio dogajanje znotraj šestih dni razkropi med številne protagoniste, »speče lepoticce« so v filmu namreč kar tri, poleg Eluane še komatozno dekle iz aristokratske družine ter suicidalna zasvojenka z mamili. Bellocchio gre seveda onstran vprašanja o pravici do umiranja, skozi zgodbe parlamentarcev, senatorjev, zdravnikov in konservativcev izriše perverzni svet osebnih in strankarskih interesov. Bellocchiova tarča tokrat ni toliko krščanska elita – z njo opravi v

rokavicah – temveč predvsem rimski politični vrh, ki ne dopušča individualnega mišljenja in ki mu je posameznikova moralna integriteta zanemarljiva.

Za konec naj omenim še film, ki je letos v Benetkah nudil največ užitka. *Harry Dean Stanton: Delna fikcija* (Partly Fiction), švicarski dokumentarec režiserke Sophie Huber, je čudovit portret holivudskega obrobneža, igralca z vlogami v več kot dvesto filmih, večnega *sidekicka*, ki je navdihoval mnoge igralce in s svojo pregovorno molčečnostjo porajal številna ugibanja. Sophie Huber ni zrežirala standardnega portreta zvezdnika s kopico informacij ali z nešteto »govorečimi glavami«, ki bi Stantonu pele slavo. Nekaj tega smo v drugi polovici resda deležni (nastopajo David Lynch, Kris Kristofferson, Wim Wenders in Sam Shepard), toda to so prijatelji, ki so bili obenem Stantonovi ključni sodelavci. Prva polovica, ki je bolj asketska in abstraktna, je čista poezija. Huberjevi uspe ujeti kanček boemskega vsakdana, ki mu je Stanton, samotar in nikoli poročeni ikonoklast, pripadal od nekdanj, češnje na torti pa predstavljajo mnoge folk pesmi, ki jih Stanton ob spremljavi kitare in orglic žvrgoli tekom celotnega filma.

univerzalnega. V prikazu tipičnih odnosov in pretirano poglavitna (toda ponovno velja



## Nočne ladje Nočni brodovi

Igor Mirković

Otvoritveni film *Filmskih srečanj ob kavi!* Premiera v prisotnosti režiserja in igralcev Radka Poliča in Ane Karič.

Na sporedu od  
10. oktobra.



## Oslo, 31. avgusta Oslo, 31. august

Joachim Trier

Drugi celovečerec režiserja Reprize.

Na sporedu od  
17. oktobra.



## Jaz sem Janez Janša

Janez Janša

Z LIFFa v Kinodvor! Premiera v prisotnosti Janeza Janše.

Na sporedu od  
19. novembra.



## Mlada noč Příliš mladá noc

Olmo Omerzu

Z LIFFa v Kinodvor! Premiera v prisotnosti filmske ekipe.

Na sporedu od  
19. novembra.